

SOCIALINĖ INTEGRACIJA IR ŽMOGAUS SOCIALINĖ RAIDA PERMAINŲ LAIKOTARPIU LIETUVOJE

MOKYKLOS NELANKYMO IR BLOGO LANKOMUMO TENDENCIJOS IR PRIEŽASTYS

2000 PHARE ACCESS PROGRAMA

Projekto vykdytojas: Socialinės politikos grupė

Partneriai: Lietuvos teisės universitetas
Ekonomikos raidos centras (Bulgarija)

2003 m. birželio mėnesį pirmą kartą Lietuvoje buvo atlikta mokytojų, dirbančių pradinėse, pagrindinėse ir vidurinėse mokyklose ir turinčių auklėjamąją klasę (I–X klase), apklausa „Mokyklos nelankymo ir blogo lankomumo tendencijos ir priežastys“. Socialinės politikos grupė inicijavo mokytojų apklausą ir parengė tyrimo metodologiją. Sociologinę apklausą atliko „Baltijos tyrimai“. Tyrimo tikslas – išsiaiškinti pedagogų požiūrį į moksleivių mokyklos nelankymą bei blogo lankomumo problemas, antramečiavimą; įvertinti šių reiškinių priežastis bei pedagogų ir mokyklos bendruomenės pasirengimą dirbti su mokyklos nelankančiais, motyvacijos stokojančiais, problemiškais vaikais. Per tyrimą buvo apklausti 1034 mokytojai.

PAGRINDINIAI APKLAUSOS REZULTATAI

- Mokyklos problemos. Dažniausios problemos Lietuvos mokyklose yra šios: silpna moksleivių mokymosi motyvacija, moksleivių atėjimas į mokyklą neparuošus namų darbų ir gyvenimas skurstančiose bei probleminėse šeimose. Rečiausiai pasitaikančios mokyklos problemos – mokytojų neatėjimas į pamokas, narkotikų vartojimas tarp moksleivių, moksleivių neštumo atvejai bei moksleivių „iškritimas“ iš mokyklos. Nors pedagogai ir nelaiko moksleivių „iškritimo“ iš mokyklos svarbia problema, pagrindinės mokyklos baigimo koeficientas (moksleivių dalis, kurie, atėję į pirmą klasę, baigė pagrindinę mokyklą) 2001 m. Lietuvoje siekė 0,77, ES šalyse – 0,9. Žemas pagrindinės mokyklos baigimo koeficientas glaudžiai siejamas su moksleivių iškritimu iš mokyklos ir antramečiavimu.
- Moksleivių šalinimas iš mokyklos. Dažniausiai mokytojų minimos moksleivių šalinimo iš mokyklos priežastys: nuolatinis mokyklos nelankymas dėl nepateisinamų priežasčių, netinkamas moksleivių elgesys, įvykdyti nusikaltimai. 14 % pedagogų pažymėjo, kad jų mokykloje yra taikomas laikinas moksleivių pašalinimas iš mokyklos, pvz., esant elgesio ar kitokioms problemoms. 9 % apklaustų mokytojų nurodė, kad 2002/2003 mokslo metais iš jų mokyklos buvo pašalinta jaunesnių nei 16 metų moksleivių.

- Mokyklos keitimas ir jo priežastys. Dažniausios moksleivių mokyklos keitimo priežastys: gyvenamosios vietos keitimas (53 %), bendravimo problemos su bendraamžiais (18 %) nesėkmės buvusioje mokykloje (14 %), konfliktai su mokytojais (13 %), pamokų praleidimas (9 %). Mokyklas dažniau keičia moksleiviai, kurie mokosi didesnėse mokyklose nei 300 mokinių. Šių moksleivių mokyklos keitimas dažniau susijęs su bendravimo problemomis tarp bendraamžių ir konfliktais su pedagogais. Dažniau mokyklas keičia VII–X klasių moksleiviai dėl konfliktų su mokytojais, pamokų praleidimo, konfliktų su bendraamžiais, mokymosi nesėkmių.
- Mokyklos lankomumas. Pradinių mokyklų moksleiviai be pateisinamos priežasties rečiau praleidžia pamokas nei pagrindinių ar vidurinių mokyklų moksleiviai. Daugiausia moksleivių, praleidusių pamokas be pateisinamos priežasties, yra vidurinėse mokyklose, ypač miestų. Apklaustų pedagogų duomenimis, pradinių mokyklų moksleiviai per 2002/2003 mokslo metus be pateisinamos priežasties praleido vidutiniškai 49 pamokas, pagrindinių mokyklų moksleiviai – vidutiniškai 231 pamoką, vidurinių mokyklų moksleiviai – vidutiniškai 331 pamoką. Dažniausi veiksmai, kurių imasi mokytojai, jeigu moksleivis tris dienas be pateisinamos priežasties neatvyksta į mokyklą: skambina moksleivio tėvams (87 % apklaustų mokytojų), 56 % – aplanko moksleivį namuose, 38 % – kviečia tėvus į mokyklą, o 15 % – siunčia moksleivio tėvams laišką.
- Antramečiavimas. 77 % apklaustų mokytojų atsakė, kad mokyklose, kuriose jie dirba, yra antramečiaujančių moksleivių. Pradinėse mokyklose antramečiaujančių moksleivių yra mažiau nei pagrindinėse ir vidurinėse mokyklose. Kad antramečiaujančių moksleivių mokykloje nėra, dažniau pasakė kaimo mokyklų mokytojai (35 %). Tyrimai parodė, kad mokyklose, kuriose mokosi iki 300 mokinių, antramečiaujančių yra mažiau (56 %). O tose mokyklose, kur mokinių skaičius yra 301–900 ar daugiau nei 900 mokinių, antramečiaujančius moksleivius nurodė atitinkamai 88 ir 85 % apklaustųjų mokytojų. Daugiausia antramečiaujančiųjų pažymėjo šeštųjų (83 %) ir dešimtuųjų (85 %) klasių auklėtojai.
- Mokyklos galimybės padėti vaikams sugrįžti į mokyklą. 73 % mokytojų nurodė, kad jų mokyklos yra parengusios darbo su rizikos grupių vaikais programas. Tokias programas dažniausiai turi parengusios vidurinės mokyklos (82 % vidurinių mokyklų mokytojų) ir pagrindinės mokyklos (65 % pagrindinių mokyklų mokytojų). Tačiau psichologinėje srityje kompetentingi jaučiasi 25 % mokytojų, dirbdami su specialiuųjų poreikių vaikais ir dirbdami su rizikos grupių vaikais kompetentingi jaučiasi maža dalis mokytojų. Į klausimą, kaip mokykla stengiasi pritraukti niekada mokyklos nelankiusius mokyklinio amžiaus vaikus, 66 % apklaustų mokytojų neatsakė.